

Asia: VN/18557/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne julkisen sosiaalihuollon sosiaalipalvelun toteutuksen tehtävän käyttöoikeuden laajentamisesta palvelun järjestämisessä syntyviin asiakastietoihin (14 §)?

Laajennus on hyvä ja perusteltu, ja toteutuessaan varmasti edistää asiakkaan saaman sosiaalipalvelun hyvää toteutusta. Laajennusta perustelee myös se, että hyvin laadittu palvelutarpeen arvio voi myös korvata asiakassuunnitelman, niin ettei erillistä suunnitelmaa laadita lainkaan.

Olisi syytä pohtia kuitenkin 14 §:n 1 mom. rajausta siitä, että julkisessa sosiaalihuollossa sosiaalipalvelun toteutuksen työtehtävissä olisi käyttöoikeus ainoastaan annettavan sosiaalipalvelun päätöksiin. Sosiaalihuollossa voi olla useita toisiinsa kytköksissä olevia palveluita, joiden kohdalla rajauksen muuttaminen muotoon "käyttöoikeus kaikkiin päätöksiin, jotka koskevat sitä palvelutehtävää, joihin työtehtävät kohdistuvat", voisi olla tarkoituksenmukaisempi. Esimerkiksi yhteisöllisen asumisen asiakkaalle on voitu myöntää palvelutehtävässä liikkumista tukevaa palvelua ja sosiaalisen kuntoutuksen palvelua, joita pitää pystyä asiakkaan arjessa keskenään yhteensovittamaan, ja usein yhteisöllisen asumisen henkilökunta voi tukea asiakasta esimerkiksi liikkumista tukevaan palveluun pääsemisessä.

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa. Onko asetusluonnoksessa tunnistettu oikein, mitä yhteiset palvelut voivat olla (17 ja 18 §)?

Ei. Perustelee:

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa. Ovatko terveydenhuollon käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin tarkoituksenmukaiset (17 §)

Kyllä. Perustelee:

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa. Ovatko sosiaalihuollon käyttöoikeudet potilastietoihin tarkoituksenmukaiset (18 §)

Kyllä. Perustelee:

Luovutusluvan kohdentaminen. Onko ehdotus luovutusluvan kohdentamisesta asiakkaan näkökulmasta ymmärrettävä ja selkeä?

Ei. Perustelee:

Luovutusluvan kohdentaminen. Mahdollistaako luovutusluvan kohdentaminen asiakkaan tiedollisen itsemääräämisoikeuden toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla?

Kyllä. Perustelee: [Mikäli luovutuslupa olisi kohdennettavissa perustelumuistion mukaisesti esim. potilasyhteenvetoon tai kuhunkin sen sisältämiin keskeisimpiin terveystietoihin yhdessä tai erikseen sekä sen lisäksi kohdentaen haluamalleen aikavälille, niin näkemyksemme mukaan kohdentaminen olisi tarkoituksenmukaisesti toteutettavissa. Lisähuomiona tähän liittyen, onko asiakkaan kuitenkin mahdollista yhdellä täpällä antaa käyttöoikeudet kaikkiin mahdollisiin asiakirjoihin tai jättää antamatta kaikkiin mahdollisiin asiakirjoihin – mikäli asiakas näin haluaisi toimia, hänen ei tarvitsisi käydä kaikkia yksitellen valitsemassa?]

Luovutusluvan kohdentaminen. Vastaako luovutusluvan kohdentaminen sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tarpeita?

Ei. Perustelee:

Luovutusluvan kohdentaminen. Onko luovutusluvan mukainen lupien kohdentaminen toteutettavissa esitetyllä tavalla asiakas- ja potilastietojärjestelmiin (huomioiden sekä uusien tietorakenteiden mukaisesti tallennetut tiedot että aiemmin tallennetut tiedot)

-

Arvionne asetuksen mukaisen luovutusluvan tietojärjestelmätoteutukseen tarvittavasta ajasta ja kustannuksista:

-

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin terveydenhuollon eri tehtävissä ja palveluissa asianmukaiset, kun tietojen luovuttaminen perustuu asiakkaan antamaan luovutuslupaan? Jos ehdotus ei ole asianmukainen, kuvaa tarkemmin millainen käyttöoikeus tulisi olla (esim. mitä tietoja tulisi olla käytettävissä tai mihin tietoihin ei tulisi olla käyttöoikeutta)

Ei. Perustelee:

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin terveydenhuollon eri tehtävissä ja palveluissa asianmukaiset tilanteissa, joissa asiakkaalta ei ole muistisairaudesta tai vastaavan syyn vuoksi voitu saada luovutuslupaa? Jos ehdotus ei ole asianmukainen, kuvaa tarkemmin millainen käyttöoikeus tulisi olla (esim. mitä tietoja tulisi olla käytettävissä tai mihin tietoihin ei tulisi olla käyttöoikeutta)

Ei. Perustelee:

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko käyttöoikeudet potilastietoihin sosiaalihuollon eri tehtävissä ja palveluissa asianmukaiset, kun tietojen luovuttaminen perustuu asiakkaan

antamaan luovutuslupaan? Jos ehdotus ei ole asianmukainen, kuvaa tarkemmin millainen käyttöoikeus tulisi olla (esim. mitä tietoja tulisi olla käytettävissä tai mihin tietoihin ei tulisi olla käyttöoikeutta).

Ei. Perustele:

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko käyttöoikeudet potilastietoihin sosiaalihuollon eri tehtävissä ja palveluissa asianmukaiset tilanteissa, joissa asiakkaalta ei ole muistisairauden tai vastaavan syyn vuoksi voitu saada luovutuslupaa? Jos ehdotus ei ole asianmukainen, kuvaa tarkemmin millainen käyttöoikeus tulisi olla (esim. mitä tietoja tulisi olla käytettävissä tai mihin tietoihin ei tulisi olla käyttöoikeutta).

Ei. Perustele:

Potilastietojen erityissuojaus. Kannatatteko esitettyjä laajennoksia erityissuojaukseen?

-

Muita kommentteja asetusluonnoksesta:

Sote-palveluiden välinen tiedonsaantioikeus 1.1.2026 tulee olemaan merkittävä käytännön muutos sekä yksittäisille ammattilaisille että monialaiselle yhteistyölle kokonaisuudessaan. Uusien käytäntöjen käyttöönotto tulisi huomioida koulutuksena ja keskusteluna, jotta sekä terveydenhuollossa että sosiaalihuollossa ymmärrettäisiin kummankin tahon tietojen tuotannon ja käytön erityispiirteet. Vaikka tietoja olisi saatavissa tietojärjestelmän/Kanta-palveluiden kautta nopeasti ja laajasti, ja vaikka lainsäädäntö ja asiakastilanne sen sallisivat, pitäisi silti edelleen painottaa ammattilaisten välistä vuorovaikutusta tilanteissa, joissa toisen ammattilaisen kirjaamat tiedot johtavat asiakkaan asian kannalta merkittäviin tulkintoihin tai päätelmiin. Esimerkiksi sosiaalihuollossa syntyvät asiakastieto on ensisijaisesti asiakkaan tietoa, joka on kirjattu hänen asiansa kontekstissa sillä hetkellä, kun se on ollut ajankohtaista. Kuitenkin asiakkaan elämäntilanne on sidoksissa useisiin muihin henkilöihin ja tilanteisiin, joten tieto on hyvin muuttuvaa. Tieto on sosiaalihuollossa myös palvelutehtäväkohtaista ja lisäksi sosiaalihuollossa voidaan asian laadusta riippuen olla yhteydessä useisiin eri henkilöihin asiakkaan asiassa. Näin ollen asiakkaan asiakirjoissa saattaa näkyä useiden henkilöiden, ammattihenkilöiden ja asiakkaan itsensä erilaisia näkemyksiä tilanteesta sillä hetkellä, kun asiaa on käsitelty. Lainsäädännön mukaan eriävät mielipiteet ja erilaiset näkemykset tulee kirjata, mikäli niistä on keskusteltu ja ne ovat välttämättömiä asiakkaan asiassa. Sosiaalihuollon tieto voi siten irrotettuna kontekstistaan ja ajankohdastaan olla jopa haitallista asiakkaan asiassa muissa palveluissa.

Malinen Päivi

Sosiaalialan osaamiskeskukset - Valtakunnallinen sosiaalialan osaamiskeskusten verkosto on valmistellut lausunnon yhdessä.